

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

МАТЕРІАЛИ

X Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених
присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та менеджменту
соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету Ушинського

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2022

УДК: 37+316.61

О72 Освіта та соціалізація особистості // X Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 22-23 квітня 2022 р.) 92 с.

Рецензенти:

Попков Василь Васильович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Халапсис Олексій Владиславович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Збірник матеріалів Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» присвячено 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету Ушинського і вміщує матеріали, які досліджують освіту ХХІ століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 30 червня 2022 року)

«Освіта та соціалізація особистості»

22-23 квітня 2022 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Копусь Ольга Антонівна – перший проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Лісеєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, завідувач історико-філософського відділення Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Петінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Атаманюк Зоя Миколаївна – доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

основі взаємодії різних умов, серед яких однією з найважливіших є посилення проведення просвітницьких заходів, які б дозволили інформувати сучасне українське суспільство про необхідність і важливість інклюзії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2009. 272 с.
2. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики» : монографія. Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
3. Навчальний курикулум з інклюзивної освіти : Теорія та методика інклюзивного навчання. Модулі 1-3/ За ред. С. М. Сидоріва. Івано-Франківськ : видавець Кушнір Г. М., 2020. 235 с.
4. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
5. Саламанська декларація: про принципи, політику і практичну діяльність в сфері освіти осіб з особливими освітніми потребами, 1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94 (дата звернення 10.04.2022)

Борисова Олеся Олегівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри державно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

ПИТАННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ВІД ПЕДАГОГІКИ ДО АНДРАГОГІКИ

Якість вищої освіти – складне поняття, змістом якого є сукупність декількох елементів, як мінімум двох: 1) освітній потенціал особи, яка здобуває вищу освіту (особисті якості здобувача та мотивація до навчання, його стартовий рівень знань і вмінь, пізнавальна здатність), 2) якість освітньої послуги, яку надає заклад вищої освіти (далі у тексті – ЗВО) [1, с. 73].

Якість освітньої послуги залежить, в тому числі, від якості викладання у вишах України. Визначення поняття «якість викладання» наразі в законодавстві нашої держави ми не знайдемо, але можемо розмірковувати про його зміст та структуру. Виявляється логічним представляти цю категорію як таку, що складається з певної кількості елементів, серед яких: актуальна та змістовна освітня програма, якісні навчальні матеріали, зручна та сучасна матеріально-технічна база ЗВО, а також – професійність кадрів, тобто педагогічна майстерність науково-педагогічних працівників вишів.

Юридична освіта традиційно продовжує займати місце в трійці лідерів рейтингу обраних абітурієнтами напрямів освіти в Україні. Не зважаючи на дискусію щодо якості юридичної освіти та, на жаль, її невідповідності потребам сучасності, яка відбувається в сфері юристів-практиків, правників-науковців та

освітян, молодь все ж таки продовжує висловлювати цікавість саме цією професією, адже її престижність лишається на високому рівні.

Юридична освіта переживає глибокі трансформації у всьому світі через глобалізацію, технології та зміни національних політик щодо організації юридичних послуг. Наближення розвитку юридичної освіти до викликів сучасності, що пов'язані у тому числі і з цифровою трансформацією світу, передбачає підготовку спеціалістів до нових форм, навиків та компетенцій, які повинні виходити за рамки традиційної юридичної освіти та відповідати вимогам часу [2, с. 42].

Треба відзначити, що сам факт наявності відкритого та чесного діалогу у суспільстві, щодо якості юридичної освіти та проблем, які мають місце в цій сфері, є позитивною тенденцією, адже виправлення помилок можливо тільки після визнання їх наявності. А відмова від колишніх методів викладання, в яких здобувачі займали переважно пасивну позицію і отримували знання виключно від однієї персони – викладача, та переформатування навчального процесу вишів, коли ми переходимо від педагогічних принципів до андрагогічних [3], наближає і професорсько-викладацьку спільноту і студентство України до ціннісного, інтелектуального та фахового поля західної спільноти. Що відповідає загальному курсу держави України та Євроінтеграції.

Андрагогіка – це наука, яка вивчає сутність, специфіку, закономірності, принципи, методи, технології, форми організації педагогічного процесу як чинника і засобу розвитку дорослої людини. Основне положення андрагогіки, на відміну від традиційної педагогіки, полягає в тому, що провідну роль в процесі навчання грає не учитель, а учень.

«Основна ціль освіти – це підготувати молоду людину до ринку праці», - зазначив у своїй лекції Михайло Винницький, керівник секретаріату Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, під час виступу у Львові 18 червня 2021 року [4]. Наразі цю тезу прийнято за новий постулат, а пріоритет компетентнісного підходу у вищій освіті закріплено юридично в нових стандартах юридичної освіти. Здобувачі вищої освіти мають отримати не просто теоретичні знання, а також актуальні компетентності. Не можна не погодитись з тезою про те, що: «Викладач, який виконує роль ретранслятора знань, не відповідає потребам сьогодення». [5, с.122].

Варто сказати кілька слів про поняття «компетенція» та «компетентність». Деякі автори пропонують розуміти під компетенцією сукупність якостей особистості, узагальнених інтелектуальних, професійних, комунікативних, методологічних, світоглядних та інших умінь, а компетентність включає в себе володіння відповідною компетенцією, що включає особистісне ставлення до неї і предмету діяльності. [6, с. 62]. Цікавий аналіз цих понять наведено в статті Ткачова А.С. Теоретичний аналіз понять «компетентність» та «компетенція» [7].

Компетенція містить сукупність уявлень про природу явищ, процесів, систем, схем, методів чи інструментів, а також розуміння прикладного складника та практичного використання. Компетентність ж натомість – це

вміння користуватися цими знаннями в безпосередній діяльності й застосовувати всі набуті навички на практиці [8, с. 53].

Авторці цієї статті імпонує позиція колег, які відрізняють поняття компетенції та компетентності за допомогою такого елемента, як досвід. Інформаційна обізнаність здобувача, або «теоретична складова» його освіти може гарантувати високу інтелектуальну компетенцію, але про компетентність свідчить наявність досвіду, отриманого здобувачем під час застосування на практиці тих самих теоретичних знань.

Закон України «Про якість вищої освіти» визначає поняття «компетентність» як здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [9].

Враховуючи вищевикладене, ми можемо висловити думку, що якість вищої юридичної освіти залежить від двох суб'єтів, від обох учасників освітнього процесу: від здобувача освіти (на скільки він активний, зацікавлений, старанний в процесі отримання освіти) та від ЗВО, в особі викладача, в першу чергу (наскільки сучасні методи та методики навчання він використовує та на якому рівні своєї педагогічної майстерності знаходиться).

Говорячи про педагогічну майстерність та професійну компетентність викладачів юридичних вишів, не можна не відзначити, що зараз існує багато відкритих та доступних ресурсів, які пропонують корисний матеріал для самовдосконалення освітян. Та навіть готові методичні комплекси: варіанти ділових ігор, квестів, мозгових штурмів, моделювання та прогнозування, сценарії роботи в малих та великих групах, творчих та креативних завдань, виконання яких і стане тим практичним досвідом для здобувачів, які розвиватимуть їх компетентність та формуватимуть базу навичок. Саме на цьому і має робитись акцент, під час лекційних та семінарських (практичних) занять, які проводяться в ЗВО.

Тут можна сказати, що для ефективної роботи потрібен активний «зворотній зв'язок» від здобувачів. Вони мають бути відкриті до нового досвіду, не боятись його та не «губитись» від новизни завдання.

Якість юридичної освіти буде підійматись пропорційно швидкості реалізації в неї принципів андрагогіки, а саме: усвідомлення здобувачами отримання користі від знань; усвідомлення їх власної відповідальності за власне навчання; прагнення здобути практичний досвід застосування знань на практиці (під час інтерактивних занять тощо); усвідомлення того, що навчання змінить їх життя на краще.

Навчання дорослої людини має низку специфічних ознак і особливостей, які мають враховуватися при проектуванні освітнього процесу за андрагогічною моделлю. Варто відзначити, що сучасне студентство повною мірою можна віднести до категорії дорослих людей [10, с. 8]. Тому вважаємо доцільним сконцентрувати увагу викладачів юридичних вишів на особливостях навчання дорослих (в значенні – свідомих самостійних осіб) та опанувати

сучасні методики навчання, в яких здобувачу відводиться активна роль під час освітнього процесу.

Не можна не погодитись з думкою, що це і відрізняє андагогіку від педагогіки: в педагогіці центральна роль належить викладачу (вчителю), він знання дає, а учень їх бере; андрагогіка фокусується не стільки на самому процесі передачі знань від педагога до учня, від викладача до студента, як на розвитку здатності навчатися останнього, це скоріше «мистецтво і наука допомоги навчатися людині, що дорослішає». Тут викладач має стати, свого роду фасилітатором навчання [11].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стан юридичної освіти в Україні. Аналітичне дослідження за результатами освітніх вимірювань. К.: Ваіте. 2018. 168 с.
2. Ткаченко В. В. Виклики глобалізації та їх вплив на юридичну освіту. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2021. № 3. С. 40-44. DOI <https://doi.org/10.15421/392146>
3. Принципи і методологія сучасної андрагогічної моделі навчання дорослих / Р. С. Коритнюк, І. В. Ніженківська, О. Г. Кисельова, К. Л. Косяченко, Л. Л. Давтян // Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика. 2018. Вип. 29. С. 59-69. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpsnmapo_2018_29_8
4. Для чого в Україні 1200 університетів? - відповідає Михайло Винницький. Назва з екрану. <https://ac.ucu.edu.ua/dlya-chogo-v-ukrayini-1200-universytetiv-vidpovidaye-myhajlo-vynnytskyj/>
5. Завальний А.М. Інновації юридичної освіти: осмислення, виклики, перспективи. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. № 4 (109). 2018. С. 113–132.
6. Панфілов Ю., Фурманець Б. Компетентнісний підхід в освіті: досвід, проблеми, перспективи / Теорія і практика управління соціальними системами / Філософські та антропологічні парадигми сучасної освіти 2017. № 3. С. 55-68.
7. Ткачов А.С. Теоретичний аналіз понять «компетентність» та «компетенція». Педагогіка та психологія. 2016. № 55. С. 36–42.
8. Винничук Р. О. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ НАВИЧОК СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020 р., № 69, Т. 2. С.52-56. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.9>
9. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 р. No 1556–VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 17.04.2022)
10. Марчук А. В. Андрагогіка : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 300 с.
11. Іванків І. Зміна підходів до викладання у юридичній освіті як основна передумова формування професійного правника. Право України. 2017. № 10. С. 73–81.

Брандальська Тетяна Сергіївна – студентка I року навчання за другим (магістерським) рівнем ОПП Спеціальна освіта (Логопедія) медичного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Науковий керівник – **Самчук Лариса Сергіївна** – кандидат філософських наук, викладач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

В Україні набирає все більше обертів запровадження інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО). Сьогодні й надалі залишається актуальною проблема визначення основних завдань щодо організації інклюзивного середовища, яка пов'язана, передусім, з тим, що кількість дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно зростає з кожним роком.

Більшість досліджень учених і педагогів зосереджена саме на проблемах навчання, виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах ЗЗСО (Т. Ілляшенко, В. Тарасун), побудові освітніх моделей інклюзивного навчання (В. Бондар, В. Засенко, Г. Соколова), підготовці педагогічних кадрів до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти (О. Воробйова, О. Мартинчук) [4]. Неабияку увагу цьому питанню в аспекті філософії освіти присвячують Є. Борінштейн, І. Орленко.

Інклюзивна освіта як концепція та філософія освіти (як, приміром, демократична освіта, громадянська освіта, особистісно-зорієнтована освіта тощо) у різних джерелах описується по-різному. Розрізняють вужче й ширше розуміння інклюзивної освіти. Вужче розуміння інклюзії – це «включення» дітей з особливими освітніми потребами та дітей з інвалідністю в ЗЗСО. [1, с. 6].

Згідно з Законом України «Про освіту» дитина з ООП – «це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту» [2].

Ширше розуміння інклюзивної освіти полягає в позитивному ставленні до багатоманітності учнів, цінуванні та врахуванні відмінностей кожного учня [1, с. 6].

У Концепції розвитку інклюзивної освіти термін «інклюзивне навчання» трактується так: «це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей» [5].

Інклюзивне освітнє середовище забезпечує всім учасникам освітнього процесу можливість для ефективного розвитку, а саме:

- якість освітніх послуг;